

the arts. And that is how we judge good architecture: midway between the common sense of the farmer and the freedom of the artist.

Just as Karel van Mander's didactic poem must be set aside in order to create good paintings, good architecture emerges when one studies the rules and then discards them. At that point one must progress to the experiment, the creation and the experience of architecture. Who knows, a false note may be sung, or a clashing colour used. Without this experimentation, however, there is no *good* architecture: architecture that makes one stop and gaze in wonder.

1

For more information,
see www.stichtingherbergen.nl.

voor de Nederlandse Letteren,
http://www.dbnl.org/tekst/mand001schi01_01/
(accessed 15 October 2012).

2

Karel van Mander, *Den grondt der edel vry
schilder-const*, Stichting Digitale Bibliotheek

Translation: Pierre Bouvier

SIMPLY GOOD BART VERSCHAFFEL

Good architecture isn't rare; it is architecture that does what it's supposed to do. Form, construction, soundness of execution remain secondary in these matters. What a building looks like isn't that relevant, and it is only (very) important for different reasons. Certainly, a building should also and always be—in some sense—useful, and it should always be able to harbour a programme. That is, however, not that difficult, because human beings are intelligent creatures that adapt easily, and that can use everything. An easier usage does not necessarily imply a better building. What is more important than all these things is that architecture also *means* something—is meaningful and valuable at the same time—because it *creates clarity*.

Indeed: what and who we are is rather unclear and it is hard to define, and a lot of the things we think we know are uncertain. We use words and language; we make schemes and worldviews to apply distinctions, to name needs and desires, to gain insight into the world, and to situate ourselves. With the aid of concepts and metaphors we can articulate very finely, we can identify feelings and thoughts, like melancholy and nostalgia, and connect them with a piece of music or a movie. But words and images always remain mental means. The differences they install are more like auxiliaries to look at reality or to 'construct' an environment, rather than means to grasp real

specificity. They have the indistinctness of everything that is 'mental'. Architecture, however—a building or a represented space—is in itself, as a medium, not subtle at all. It is a language made of few words, but it has the power of clarity and it has a very high level of reality.

Architecture always separates, in many different ways, inside and outside, and often also up and down—and it does so *literally*. It articulates a division of spaces and of the world. All this forces life inside of this architecture to deal with previous decisions, and to clash with clarity and resistance. In essence, these decisions do not mean a lot. The articulation of a threshold, a wide door or the height of a room do not deal unambiguously with human relationships or with the causes and the care of life. One can live life as one likes it in one room, but also in four rooms; in a house with big walls and small windows but also in a house with glass walls. An articulated space can, however, offer grip. It allows meanings to coincide with architecture, and therefore makes them *real*.

Architecture, the different kinds of façades, the specific spatial articulation, the materials and colours, the way in which light enters a space: they all become—to use a psychoanalytical term—*overdetermined*. For example: in abstract space or in the wilderness, 'here' and 'there' are only little described and relatively undetermined. In a building, however, 'here'—this room, this corner—and 'there'—the room on the other side of the door or the window or the threshold—are very clear. Being near and apart, saying goodbye and leaving—all becomes clear and obvious by means of rooms and walls and doors. The 'figurative' differences between high and low, or the differences between cooking and eating, sleeping and washing, or between private and public, become precise thanks to architecture, and they are imposed as 'reality'.

At the same time, architecture does not simply dissolve in the meanings it carries. It never becomes 'text'. And it never matches life closely enough that one can forget about it, like glasses or a jacket that fits well. A cocoon is not architecture. It never becomes a pure instrument, completely subservient to one action. It always remains something that exists in itself, more or less. It therefore *confines* everything that human beings think up and experience. And precisely because of this it makes their reality larger than their 'interior world' or their 'environment'. Therefore: architecture is 'good' when it—each building in its own manner—does what it has to do: permits and carries the occupation with meanings and the strengthening of life, at the same time detaching itself from these—until, by doing so, it becomes an 'event' all by itself.

The most important, or at least the most valuable articulation that architecture can bear, is without a doubt the distinction, and the involvement, of the private and the public.

Political societies, contrary to tribal communities, assume that man not only cherishes his self-interest, or only wants to take care of the people or the concerns he knows and feels connected to on a personal level. The 'political' human being realises that there are 'others' with whom one lives together without being personally connected, and that there are causes that are important on a 'general' level. It is crucial that this difference is set on the world. Dwelling, even living together, is indeed something different than sharing public space and participating in public life. Good 'public' architecture is therefore architecture that, with architectural means, differs in such a way from 'houses', that one realises immediately that there is more than the nest, that there exists a space and a world where one is not at home, but where one can take part in something larger and worthier than individual life and personal interests.

The most specific, and probably the most important way in which architecture can generate 'difference' is by *articulating time* – that is to say: by bearing and at the same time confining the small events and the rhythm of daily life. This does not mean that good architecture is always 'durable'—certainly not in the economic or ecological meaning of the word. There is indeed always something like ephemeral or festive architecture that creates a setting or makes images and by doing so freezes the time of life for a while, just like poetry unties itself from the ordinary. The unforgettable poetic image that exists out of time, and is evoked through architecture, is absolutely essential, but it is at the same time, and for obvious reasons, exceptional, and always inimitable.

More basal for what architecture might do is the *prosaic* duration: not being in the service of a programme but nevertheless permitting it; producing indifference towards who lives where exactly or who pays for what; attaching minor importance to flags and inscriptions; and being made so firmly that the building lasts longer than a human life. Surely, architecture may, more than the other arts, not only make what is public more independent and even opposed to what is private; simply by enduring it can also impose the harsh but nonetheless consolatory awareness that—no matter how unimaginable—the death of one human being, even one's own death, is not the end of the world.

Translation: Christophe Van Gerrewey

GEWOON GOED BART VERSCHAFFEL

Goede architectuur is niet zeldzaam; het is architectuur die doet wat ze moet doen. De vorm, de constructie, de degelijkheid van uitvoering is daarbij secundair. Hoe een gebouw oogt is niet erg relevant, en het is enkel om andere redenen (zeer) belangrijk. Zeker, wat een gebouw steeds ook moet doen is op een of andere manier bruikbaar zijn, en een programma kunnen dragen. Dat is echter niet bijzonder moeilijk, omdat mensen intelligente wezens zijn die zich gemakkelijk aanpassen, en alles kunnen gebruiken. En meer gebruiksgemak betekent alleszins niet per se beter. Belangrijker dan dit alles is dat architectuur ook nog iets *betekent*—tegelijk zinvol en waardevol is—doordat ze *duidelijkheid schept*.

Immers: wat en wie we zelf zijn is nogal onduidelijk en moeilijk te zeggen, en veel van wat we menen te weten is onzeker. We gebruiken woorden en taal, we maken schema's en wereldbeelden om onderscheid aan te brengen, om noden en verlangens te benoemen, om zicht te krijgen op de wereld, en om onszelf te situeren. Met behulp van begrippen en metaforen kunnen we zeer fijn articuleren, we kunnen gevoelens en gedachten identificeren, zoals melancholie en nostalgie, en hen verbinden met een muziekfragment of een film. Maar woorden en beelden blijven mentale middelen. De verschillen die ze aanbrengen lijken eerder hulpmiddelen om naar de

werkelijkheid te kijken, of om een leefwereld te 'construeren', dan middelen om reële bepaaldheid te vatten. Ze hebben de onduidelijkheid en vluchtigheid van alles wat 'mentaal' is. De architectuur daarentegen—een gebouw of een voorgestelde ruimte—is op zichzelf genomen een zeer weinig subtiel medium. Ze is een taal gemaakt van weinig woorden, maar ze heeft wel de kracht van de duidelijkheid én ze heeft een bijzonder hoog werkelijkheidsgehalte.

De architectuur haalt steeds, op veel verschillende manieren, binnen en buiten, en dikwijls ook boven en beneden *letterlijk* uit elkaar. Ze articuleert een verdeling van ruimten en van de wereld. Dat maakt dat het leven dat zich binnen die architectuur afspeelt, te maken krijgt met al genomen beslissingen, en zo op duidelijkheid en weerstand botst. In essentie betekenen die beslissingen nog niet erg veel. Het benadrukken van een drempel, een brede deur of de hoogte van een kamer gaan immers niet eenduidig over menselijke verhoudingen, of de zaken en de zorg van het leven. Men kan zijn leven leven zoals men het wil in één kamer, maar evenzeer in vier kamers; in een huis met dikke muren en kleine ramen maar evenzeer in een woning met glaswanden. Een gearticuleerde ruimte kan echter wel houvast bieden. Ze laat toe dat betekenissen samenvallen met architectuur en maakt ze zo werkelijk.

De architectuur, de verschillende soorten gevels, de ruimtelijke articulatie, de materialen en kleuren, de manier waarop het licht in een ruimte binnenvalt, worden dan—met een psychoanalytische term—*overgedetermineerd*. Zo zijn bijvoorbeeld in de abstracte ruimte of in de wildernis 'hier' en 'daar' weinig omschreven en relatief onbepaald. In een gebouw echter zijn 'hier' (deze kamer, deze hoek) en 'daar' (de kamer aan de andere kant van de deur of het raam of over de drempel) wel duidelijk. Nabij en gescheiden zijn, afscheid nemen en weggaan, worden klaar en duidelijk door middel van kamers en muren en deuren. De 'figuurlijke' verschillen tussen hoog en laag, of de verschillen tussen koken en eten, slapen en wassen, of tussen het private en het publieke, worden met behulp van architectuur precies, en ze worden opgedrongen als 'werkelijkheid'.

Tegelijkertijd lost de architectuur nooit zomaar op in de betekenissen die ze draagt. Ze wordt nooit 'tekst'. En ze past nooit zo precies bij het leven dat men haar vergeet, zoals een bril of een jas die goed zit. Een cocon is geen architectuur. Ze wordt nooit een zuiver instrument, geheel dienstbaar aan één handeling. Ze blijft altijd ook iets dat min of meer op zichzelf bestaat. Ze begrenst daardoor alles wat mensen bedenken en beleven. En net daardoor maakt ze hun werkelijkheid groter dan hun 'binnenwereld' of 'leefwereld'. Daarom: architectuur is 'goed' wanneer ze—elk gebouw op zijn manier—doet wat ze moet doen: tegelijk de bezetting met betekenissen toelaten

en dragen, en zo het leven versterken, en er zich tegelijk van losmaken, tot ze zo zelf een 'gebeurtenis' wordt.

De belangrijkste, of althans meest waardevolle articulatie die de architectuur kan dragen is zeker het onderscheiden, en het op elkaar betrekken, van het private en het publieke. Politieke samenlevingen gaan er, anders dan tribale gemeenschappen, vanuit dat de mens niet enkel zijn eigenbelang koestert, of alleen maar zorg wil dragen voor de mensen of de belangen die hij kent en zich persoonlijk mee verbonden weet. De 'politieke' mens beseft ook dat er 'anderen' zijn met wie men samenleeft en persoonlijk niet verbonden is, en dat er zaken zijn die 'algemeen' belangrijk zijn. Het is cruciaal dat dit verschil in de wereld wordt uitgezet. Immers: wonen, zelfs samenwonen, is iets anders dan de publieke ruimte delen en deelnemen aan het publieke leven. Goede 'publieke' architectuur is daarom architectuur die, met architecturale middelen, zo verschilt van 'woningen', dat men onmiddellijk beseft dat er méér is dan het nest, dat er een ruimte en een wereld bestaat waar men niet thuis is, maar wel kan deelnemen aan iets dat groter en waardiger is dan het eigen leven en de eigen interesses.

De meest specifieke, en allicht belangrijkste manier waarop architectuur 'verschil' kan 'dragen', is door de *tijd te articuleren*—dat wil zeggen: door de kleine gebeurtenissen en het ritme van het dagelijks leven tegelijk te dragen en te begrenzen. Dat houdt niet in dat goede architectuur steeds 'duurzaam' is—zeker niet in de economische of ecologische betekenis. Er is immers ook efemere architectuur en feestarchitectuur, die een omgeving schept of beelden creëert en zo de tijd van het leven even stilzet, zoals poëzie zich losmaakt uit het gewone. De buitentijdelijkheid van het onvergetelijke poëtische beeld, opgeroepen door architectuur, is absoluut essentieel, maar het is tegelijkertijd om begrijpelijke redenen uitzonderlijk, en steeds onnavolgbaar.

Basaler voor wat de architectuur vermag is de prozaïsche *duur*: niet in dienst staan van een programma, maar het wel toelaten; onverschilligheid opbrengen voor wie precies waar woont of waarvoor betaalt; weinig belang hechten aan vlaggen en opschriften; en verder zo stevig gemaakt zijn dat het gebouw langer duurt dan een leven. De architectuur vermag immers, meer dan de andere kunsten, niet enkel het publieke te verzelfstandigen en tegen te stellen aan het private, maar door te duren ook het harde, toch troostende besef op te dringen dat—hoe onvoorstelbaar ook—de dood van één mens, zelfs de eigen dood, niet het einde van de wereld is.